

Κλεομένης Κουτσούκης, Παντελής Σκλιάς (επιμέλεια - εισαγωγή)

*Διαφθορά και σκάνδαλα στη δημόσια
διοίκηση και την πολιτική.*

Πρόλογος: Βιργινία Τσουδερού. Πρακτικά Συνεδρίου.
Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2005, 759 σελίδες

Η μεταπολίτευση του 1974 έχει να επιδείξει αρκετά θετικά κερτημένα τα οποία είναι λίγο-πολύ γνωστά. Ενδεικτικά αναφέρουμε την ένταξη και πλήρη συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την ανεκτικότερη πολιτική δημοκρατία, που είχαμε καθ' όλη την ιστορία του νεοελληνικού κράτους, την οικονομική (μολονότι στρεβλή) ανάπτυξη, το ήπιο πολιτικό κλίμα, την άρση των συνεπειών του εμφυλίου, με προοπτική την εμπέδωση της πολυπόθητης εθνικής συμφιλίωσης, τον αναβαθμισμένο πολιτικό πολιτισμό, τη συναίνεση κ.λπ.

Εάν δεχτούμε την άποψη ότι η διαφθορά και τα σκάνδαλα στη δημόσια διοίκηση και την πολιτική υπονομεύουν επικίνδυνα το κερτημένο του 1974, τότε η εξέταση και ανάλυση τέτοιων αρνητικών φαινομένων σε επιστημονικό επίπεδο δεν έχει απλά ηθική αξία σωματικής υφής, αλλά αποκτά μια διάσταση σταυροφορίας για τη θωράκιση της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας από επίδοξους προσημαστικούς «διαφθοροφάγους

σωτήρες» νοσταλγούς της «αστυνομικής μεθόδου».

Όπως τονίζεται στον πρόλογο του έργου: «... η διαφθορά υπονομεύει την δημοκρατία, την ειρήνη και προκαλεί τρομοκρατία...» (Τσουδερού, σελ. 16).

Επίσης οι επιμελητές του τόμου καθ. Κλεομένης Κουτσούκης και επίκ. καθ. Παντελής Σκλιάς στην εισαγωγή μας υπενθυμίζουν ότι: «Πολιτική διαφθορά και πολιτική βία, και τα δύο, ως όψεις του ίδιου νομίσματος, είναι παγκόσμια φαινόμενα που εντάσσονται στην παθολογία της πολιτικής» (σελ. 19).

Ο Τόμος χωρίζεται σε επτά θεματικές ενότητες οι οποίες περιλαμβάνουν 44 ανακοινώσεις ελλήνων και ξένων πανεπιστημιακών, εμπλουτισμένες με 15 πίνακες, 25 διαγράμματα, 739 υποσημειώσεις και 354 βιβλιογραφικές αναφορές.

Η πρώτη ενότητα καλύπτει εννοιολογικούς προσδιορισμούς, ανθρωπολογικές και κοινωνιολογικές προσεγγίσεις. Η επίκουρη καθηγήτρια Σοφία Αδάμ-Μαγνήσαλη

παρουσιάζει τη διαφθορά και τη νομοθετική της αντιμετώπιση στην Αρχαία Αθήνα. Η καθηγήτρια Χαρ. Καλούρη-Αντωνοπούλου και ο αναπληρωτής καθηγητής Ε. Φίλιος την αποτύπωση μορφών «διαφθοράς» στα σχολικά εγχειρίδια της μέσης εκπαίδευσης. Προβληματισμούς στην προσέγγιση και καταπολέμηση της διαφθοράς καταθέτει ο επίκουρος καθηγητής Γρηγόρης Λάζος. Τις κοινωνικές ρίζες της κρατικής διαφθοράς εξετάζει και αναλύει η επίκουρη καθηγήτρια Μελίνα Σεραφεντινίδου.

Μια άποψη για την έκρηξη της διαφθοράς στο δημόσιο βίο από την οπτική της φθοράς των συνειδήσεων προσφέρει ο Νίκος Τ. Μιχαλόπουλος, τώως Ανώτατος Δικαστικός Λειτουργός.

Τη σχέση ιδιοτελούς κοινωνίας και διαφθοράς εξετάζει και αναλύει ο καθηγητής Κλεομένης Κουτσούκης. Δίνει τη συγκριτική διάσταση του φαινομένου, μια ερμηνευτική εκδοχή της διαφθοράς στην Ελλάδα και εμβαθύνει στους όρους «κοινωνία πολιτών», «απαθής κοινωνία», «ιδιοτελής κοινωνία». Ο καθηγητής Κουτσούκης συμπεραίνει ότι για την ολοκλήρωση μιας κοινωνίας, άρα τον περιορισμό-εκμηδενισμό της διαφθοράς: «... τα άτομα να θέτουν το συλλογικό υπεράνω του ατομικού...» (σελ. 114).

Σημειώνουμε ενδεικτικά ότι ο καθηγητής Κουτσούκης, έχοντας ασχοληθεί εκτενώς με το θέμα της πολιτικής διαφθοράς, προσφέρει σημαντικά στην εν λόγω προσπάθεια. Πολυγραφοτάτος, με αμέτρητες συμμετοχές σε διεθνή επιστημονικά συνέδρια εσωτερι-

κού και εξωτερικού, θεωρείται από τους πλέον ειδικούς στην προσέγγιση ενός τόσο ευαίσθητου ζητήματος όπως αυτό της πολιτικής διαφθοράς.

Η δεύτερη ενότητα εξετάζει και αναλύει το φαινόμενο της διαφθοράς σε σχέση με την πολιτική θεωρία και το πολιτικό σύστημα. Ο καθηγητής Νένος Γεωργόπουλος αναφέρεται στη διαφθορά στη Δημόσια Διοίκηση. Τη σχέση διαφθοράς και πολιτικού συστήματος αναλύει ο καθηγητής Γιώργος Κοντογιώργης. Ο λέκτορας Δημήτρης Κιούκας προσεγγίζει το φαινόμενο με την έννοια των «μετοχοποιημένων κρατών και της διακυβερνήσεώς τους σε μια εποχή «άδειας καρέκλας». Η Δρ. Άννα Κουμανταράκη εξετάζει και αναλύει τη διαφθορά σε σχέση με την πολιτική θεωρία.

Ο Δρ. Σπύρος Μακρής εξετάζει μια άλλη πτυχή της διαφθοράς, αυτή του στρατιωτικού πραξικοπήματος, το οποίο ορίζει σαν ανώτατο στάδιο πολιτικής διαφθοράς, με περιπτωσιολογική μελέτη την Ελλάδα. Ο Κωνσταντίνος Ράντης, του πανεπιστημίου Pädagogische Hochschule Freiburg, αναλύει τη θεωρία των κυκλωμάτων σε σχέση με τη διαφθορά.

Οι συνταγματικές και θεσμικές όψεις του φαινομένου παρουσιάζονται στην τρίτη ενότητα. Η καθηγήτρια Νίκη Καλτσόγια-Τουρναβίτη μιλάει για την κρίση του κοινοβουλευτισμού και τα φαινόμενα της διαφθοράς. Οι συνταγματικές πτυχές της διαφθοράς στη δημόσια διοίκηση και την πολιτική δίδονται από τον διδάκτορα Συνταγματικού Δικαίου Απόστολο

Παπακωνσταντίνου. Τίθενται ζητήματα όπως: η δημοκρατική αρχή, η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, η αρχή της ισότητας, η αρχή της αξιοκρατίας, κ.ά. Ο λέκτορας Τρύφων Κωστόπουλος εξετάζει τα προβλήματα διαχείρισης στην τοπική αυτοδιοίκηση. Ο λέκτορας Ανδρέας Πανταζόπουλος εξετάζει και αναλύει την σχέση διαφθοράς-αντιπροσώπευσης. Η ειδική επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης Μαρία Μ. Λιαδή αναλύει το «έγκλημα» της διαφθοράς και τη συμβολή του ποινικού δικαίου στην καταστολή και την πρόληψή του. Το μέγα ζήτημα μη εφαρμογής της υπάρχουσας νομοθεσίας, με έμφαση στην Ελλάδα, θέτει ο νομικός και λέκτορας Άγγελος Μ. Συρίγος.

Οι οικονομικές πτυχές της διαφθοράς και των σκανδάλων εξετάζονται και αναλύονται στην τέταρτη θεματική ενότητα. Ο καθηγητής Ιωάννης Βαβούρας και το στέλεχος του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών Γιώργος Μανωλάς, εξετάζουν τη διαφθορά ως προς τις σχέσεις-επιπτώσεις της με την επίσημη οικονομία και την παραοικονομία. Σημειώνεται ότι οι απόψεις που εκφράζει ο Γιώργος Μανωλάς είναι προσωπικές και δεν ταυτίζονται με τις απόψεις του Υπουργείου του. Μια ολοκληρωμένη οικονομική προσέγγιση του φαινομένου της διαφθοράς επιχειρούν η αναπλ. καθ. Βασιλική Μαλινδρέτου και ο καθηγητής Παύλος Μαλινδρέτος.

Τα σκάνδαλα διαφθοράς εξετάζονται και αναλύονται στην πέμπτη θεματική ενότητα. Το «ύφος» των πολιτικών σκανδάλων

και της πολιτικής διαφθοράς, σε σχέση με το θεσμικό πλαίσιο της καταγραφής και παρουσίασης της «αποκλίνουσας» πολιτικής συμπεριφοράς από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ), εξετάζει και αναλύει ο επ. καθ. Νικόλαος Κωνσταντόπουλος. Ο ιστορικός ερευνητής Ιωάννης Αντωνόπουλος θίγει το θέμα των εξοπλισμών και της διαφάνειας στην Ελλάδα των αρχών του 20ου αιώνα.

Η Tereza Capelos ερευνήτρια του Story Brook (ΗΠΑ) καταπιάνεται με την αλληλουχία σκάνδαλο-απόδειξη, ως προς το ρόλο των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας ενός υποψηφίου και της κομματικής του ταυτότητας ως παράγοντα «ανοσίας» σε ένα σκάνδαλο. Ο διδάκτωρ Αθανάσιος Στραβοσκούφης εξετάζει και αναλύει την άλλη όψη του τρίτου τομέα, δηλαδή τις αμφίρροπες τάσεις και τα ζητήματα διαφθοράς στις μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ).

Συγκριτικές διαστάσεις του φαινομένου, με πολυάριθμες περιπτωσιολογικές ανά τον κόσμο μελέτες, δίνονται στην έκτη θεματική ενότητα. Ο διδάκτωρ Δημήτρης Σκιαδάς εξετάζει φαινόμενα διαφθοράς κατά τη διαχείριση του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Ase Berit Grodeland, του Ινστιτούτου Αστικών και Περιφερειακών Ερευνών Νορβηγίας, εξετάζει τα ανεπίσημα δίκτυα και τη σχέση τους με τη διαφθορά στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Ο αναπλ. καθηγητής Stefan Hojelid καταθέτει τη σουηδική οπτική ως προς τις σχέσεις πολιτικής και διαφθοράς.

Ο Hojelid επισημαίνει ότι οι

Σκανδιναβικές χώρες επιδεικνύουν θετική εικόνα όσον αφορά στη διαφθορά συγκρινόμενες με άλλες χώρες. Ειδικότερα υπενθυμίζει ότι η Σουηδία κατατάσσεται μεταξύ των λιγότερο διεφθαρμένων κρατών σύμφωνα με τη Διεθνή Διαφάνεια (σελ. 565, 576-577). Παρ' όλα αυτά επισημαίνει τις «ζώνες κινδύνου» στη σουηδική κοινωνία, επισημαίνοντας μια αύξηση της διαφθοράς στη χώρα όχι άσχετη με την «αφέλεια» των σουηδικών αρχών και άλλους παράγοντες που δεν έχουμε χώρο να παραθέσουμε εδώ. Ο λέκτορας Πέτρος Σιούσιουρας χρησιμοποιεί τα βαλκανικά κράτη ως περιπτώσιολογικές μελέτες της διαφθοράς σαν πολιτικού φαινομένου. Ο επ. καθηγητής Παντελής Σκλιάς εξετάζει και αναλύει τις επιπτώσεις του φαινομένου της διαφθοράς στη βιώσιμη ανάπτυξη των οικονομιών σε μετάβαση, με περιπτώσιολογικές μελέτες χώρες των δυτικών βαλκανίων και του Τρίτου Κόσμου. Συμπεραίνει ανάμεσα σε άλλα ότι η μετάβαση από ένα πολιτικο-οικονομικό σύστημα σε ένα άλλο, οι εμπόλεμες συρράξεις, οι αδύναμοι «θεσμοί» αναδεικνύουν διαφθορά. Άρα η θεσμική και διαρθρωτική ενδυνάμωση των διαδικασιών βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί σύμφωνα πάντα με τον κ. Σκλιά τη λύση για την καταπολέμηση του φαινομένου της διαφθοράς (σελ. 603-604). Ο λέκτορας Γεράσιμος Καραμπελιάς εξετάζει και αναλύει τη διαφθορά και τα ΜΜΕ στην Τουρκία. Ο καθηγητής Ηλίας Θερμός εξετάζει και αναλύει τη σχέση εκλογικών συστημάτων με την

πολιτική διαφθορά στη μεταπολεμική Ελλάδα.

Ο επιστημονικός συνεργάτης του ΕΚΠΕ Άγγελος Λάσκαρης επιχειρεί, με τη δική του ανακοίνωση, μια εμπειρική προσέγγιση, στην επιστημονική του έρευνα για τη διαφθορά στην Ελλάδα. Εμπλουτισμένη με πολυάριθμα διαγράμματα η παρουσίαση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το φαινόμενο της πολιτικής διαφθοράς υπάρχει και έχει σοβαρές συνέπειες στο πολιτικό σύστημα, σχετιζόμενο με την κοινωνία. Προειδοποιεί χαρακτηριστικά: «Η ύπαρξη της τάσης που τείνει να γίνει δεσπόζουσα και η οποία πιστεύει ότι ο πρωταγωνιστικός ρόλος των κομμάτων και της πολιτικής ηγεσίας στην πολιτική διαδικασία δεν υφίσταται και αντικαθίσταται από εξωθεσμικά κέντρα ολιγοπωλιακής οικονομικής εξουσίας, προβάλλει απειλητικά για την ίδια την λειτουργία της δημοκρατίας» (σελ. 640).

Τέλος η έβδομη θεματική ενότητα εξετάζει και αναλύει ζητήματα δημοκρατίας-διαφάνειας-ελεγκτικών μηχανισμών. Ο καθηγητής Αντώνης Μακρυδημήτρης διερευνά το ευαίσθητο ζήτημα πολιτικής και ηθικής. Ο καθηγητής Michael Johnston θίγει τις έννοιες δημοκρατία, ευθύνη και δικαιοσύνη στην πρακτική καταπολέμηση της διαφθοράς. Ορίζει μάλιστα τη διαφθορά σαν το «κοινό μας δίλημμα».

Η καθηγήτρια Ελισάβετ Μπέσιλα-Μακρίδη εξετάζει τον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο της Διοίκησης από το Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκη-

σης και τον Συνήγορο του Πολίτη. Ο διδάκτωρ Ιωάννης Π. Κάρκαλης εξετάζει τις μορφές αντικειμενικού δικαστικού ελέγχου για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Η ειδική επιστήμων Μεταξία Γεωργίτση διερευνά τη συμβολή του συνηγόρου του Πολίτου στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Οι: Άρης Αλεξόπουλος και Ήβη Μαυρομούστακου, του Πανεπιστημίου Κρήτης, εξετάζουν και αναλύουν το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ) ως θεσμό παρέμβασης κατά της διαφθοράς, αναφορικά με τις προσλήψεις στο Δημόσιο Τομέα. Η διδάκτωρ Νικολίτσα Ράππη-Βελή εξετάζει και αναλύει τον θεσμό του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης (ΓΕΔΔ).

Γενικά παρατηρούμε τη θετική συμβολή του έργου στην κοινή προσπάθεια πάταξης της διαφθοράς και περιορισμού των σκανδάλων. Η επιλογή και μόνο της θεματικής του συνεδρίου καταδεικνύει τη γενναιότητα των διοργανωτών συμμετασχόντων με ανακοινώσεις καθηγητή Κλεομένη Κουτσούκη και του επίκουρου Παντελή Σκλιά. Το πολυπληθές των συμμετοχών, η επιστημονική κατάρτιση των συμμετασχόντων, τα βαθυστόχαστα συμπεράσματα κάθε ανακοίνωσης, μέσα από άρτια τεκμηρίωση, μαρτυρούν του λόγου το αληθές.

Δημήτρης Ψύλλας

